

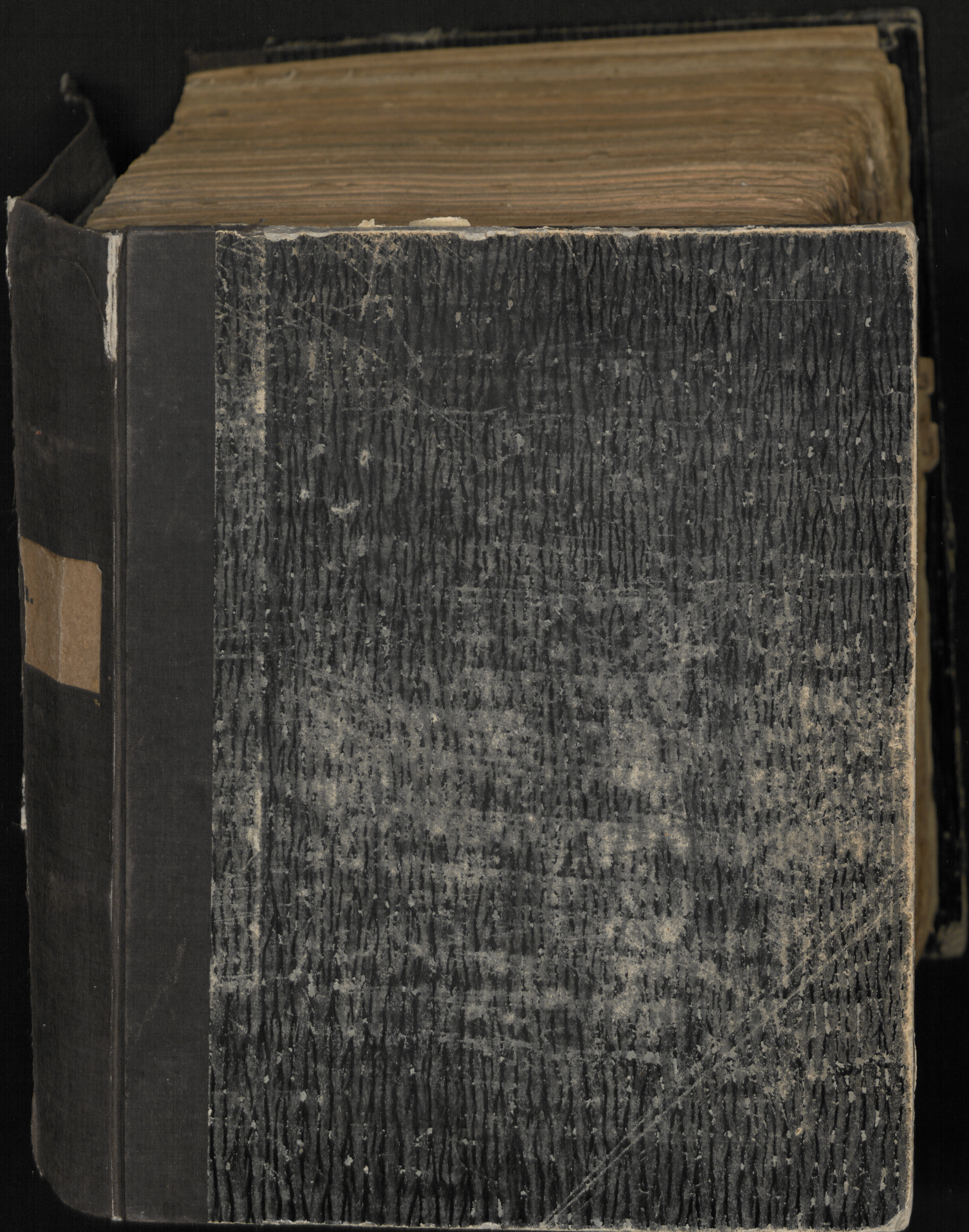
**Mêmê mayan ha-yeshûah mayim tselôlîm Sive De Puritate Fontium Ebræorum,
Speciatim Ex Libro Josuæ Probata Dissertatio Philologica Secunda**

Stadæ: Litteris Ehlerianis, [1725]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1858040663>

Druck Freier Zugang

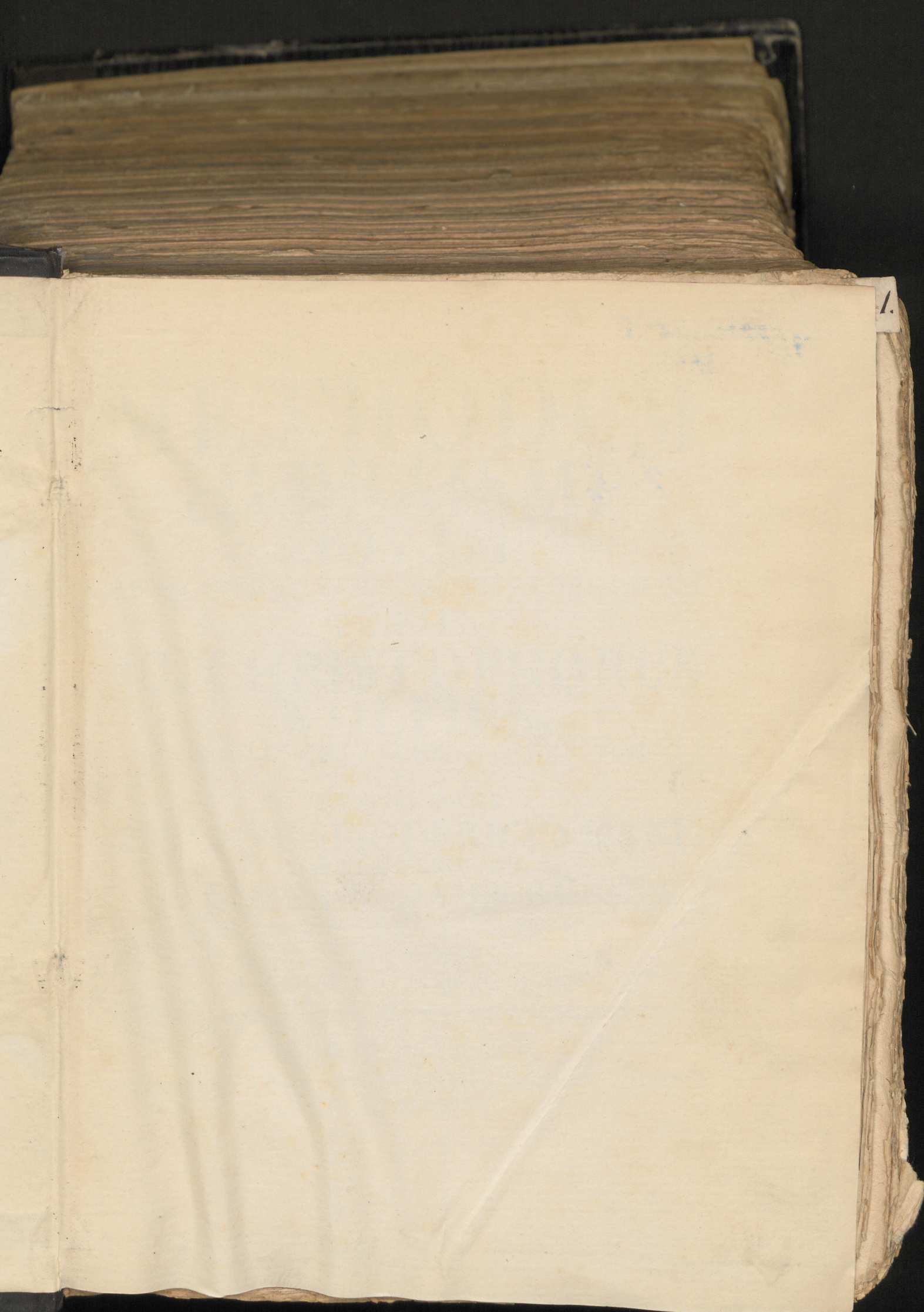

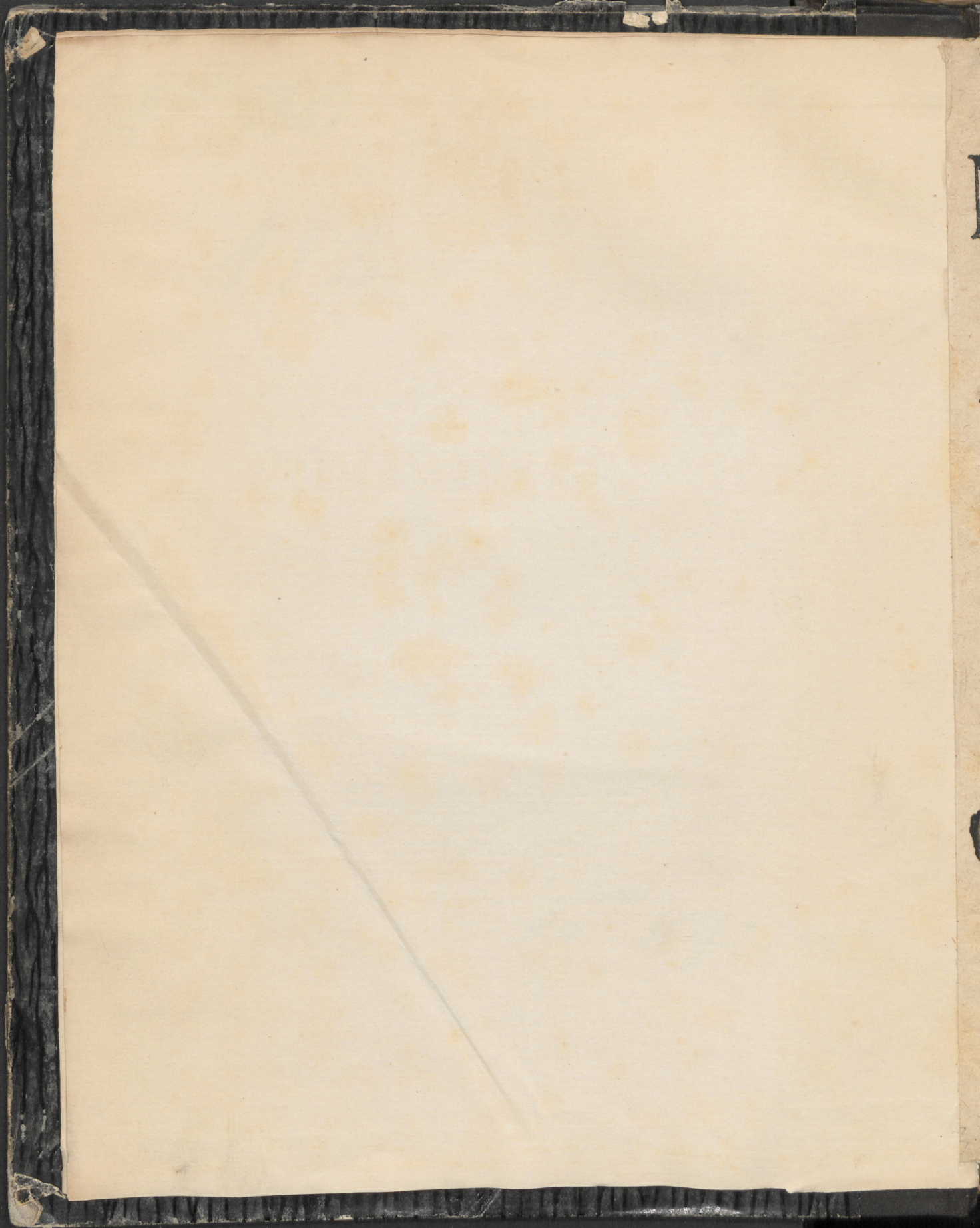
~~111~~ ~~112~~

112

Fa - 1092 (112)

1.

ב ע ה
מימי מעין הישועה מים צלולים:
SIVE DE

PURITATE FONTIUM EBRÆORUM,
SPECIATIM EX LIBRO JOSUÆ
PROBATA

DISSERTATIO PHILOLOGICA SECUNDA

QUAM

DIVINIS AUSPICIIS

SACRA REGII NOMINIS GEORGII ANNIVERSARIA

AUGUSTISSIMI PATRIÆ PATRIS

POTENTISSIMI CLEMENTISSIMI AC

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

D O M I N I

GEORGII

MAGNÆ BRITANNIÆ FRANCIÆ ET HIBERNIÆ

REGIS FIDEI DEFENSORIS BRUNSVICENSIIUM AC

LUNEBURGENSIIUM DUCIS S. R. IMPERII ARCHITHE-

SAURARII ET ELECTORIS CETERA

PRINCIPIS OPTIMI FELICISSIMI FIDEI ET

PUBLICÆ SALUTIS STATORIS

DEVOTISSIMA PIETATE HUMILLIMAQUE ET

ARDENTISSIMA MENTE CELEBRATURUS

PRAESIDE

M. ANDR. CONR. WERNER

GOETHANO GYMNASII STADENSIS RECTORE

PUBLICO ERUDITORUM SUBMITTIT EXAMINI

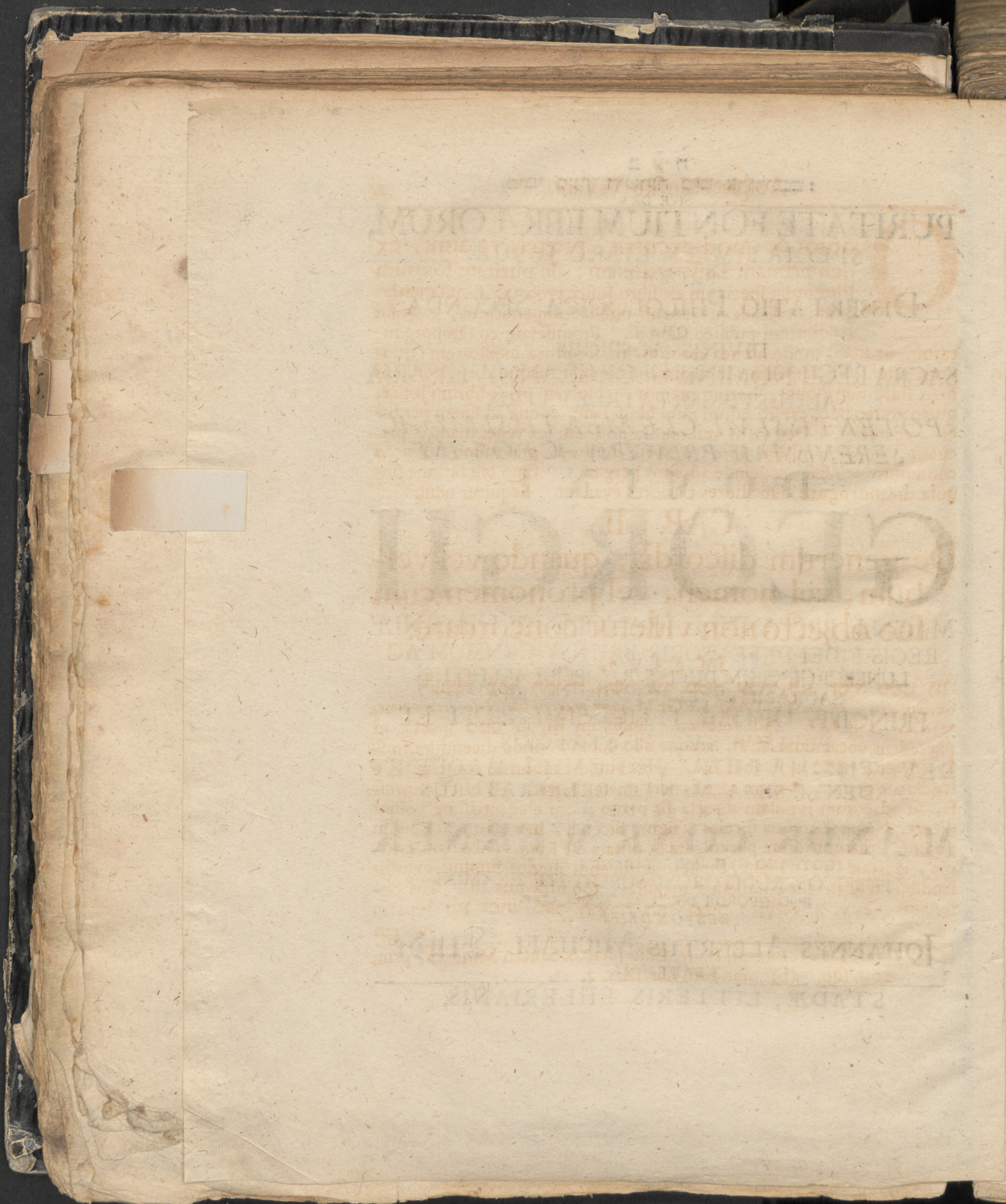
IPSO GEORGII DIE D. 23. APRIL. 1725.

RESPONDENS

JOHANNES ALBERTUS MICHAEL Vinde

STADENSIS.

STADÆ, LITTERIS EHLERIANIS.

Quatuor & quod excurrit, præterire anni, ex quo primam Dissertationem: de puritate fontium Ebræorum speciatim ex libro Josuæ probata, facultatem legendi in Academia Jenensi publice impetraturus, examini eruditorum publico submisi. Promiseram eo tempore futurum, ut simili modo omnes libros divinæ scripturæ explicarem; quoniam autem aliis impeditus impedimentis in hunc usque diem pollicitis meis stare non potui, horum memor, absolvam prius librum Josuæ, quem eo tempore explicandum mihi sumseram: eoque ad finem perducto, ab initio, si Deo O.M. qui omnia nostra in sua tenet manu, placuerit, primo nimirum libro, a Mose divino & gravissimo historico conscripto, ordiar, & deinde ad alios pergā. Quo tali ratione singulæ dicendi figuræ difficiliores clariores evadant. Sequitur nunc

CAP. II.

De generum discordia, quando vel verbum, vel nomen, vel pronomen cum suo objecto non videtur concordare.

Jos. c. I. v. 7.

לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדך לא תסור ממנו וגו':
i. e. ut facias secundum TOTAM LEGEM quam præcepit tibi Moses servus meus, ne recedas ab ILLO. Ad verbum. Suffixum M. in ממנו spectat ad præcedens vocabulum תורה, absque ullo dubio F. unde dicendum fuisse videretur ממנה in F. ab ILLA. Hæc autem verborum constructio a legibus & grammaticorum regulis neutiquam aberrat, sed ita est expressa, ut ad eorum regulam directa sit oratio, qui elegantissime volunt dicere. Nam est optima species & figura dicendi; hæc est quam Ellipsin vocant, quæ non solum pervulgata & usitata est Ebræis sed etiam Latinis, aliisque (a). Hunc, similesque dicendi modos summis extollit laudibus disertus ille eloquentiæ magister, Quintilianus (b). His observatis, ex v. 8. verbis: לא ימוש ספר התורה הזה מפוך A repetas vocem

(a) Conf. §. 221, Interpr. Danz. Edit. plen. & Sanctii Minerva, p. m. 269. fqq. (b) orat. Inst. libr. IX, c. 3.

vocem ספר masculinam, hoc modo omnia in hoc loco peræqua sunt proportionem, & comparatio quam græci ἀναλογίαν vocant, non violatur. Ita enim in pronomine ממנו & substantivo, non quidem expresso, attamen subintellecto, quoad numerum & genus est convenientia & consensus. Sic quoque connectitur ספר תורה c. 23, v. 6. וחזקתם מאד לשמור ולעשות את כל הכתוב בספר תורת משה וגו': לעשות ככל: ספר התורה אשר צונו משה עבדנו אל תסור ממנו וגו': hoc modo elegantissime fuit oratio in hunc sensum: *ut facias secundum totum librum legis, quem tibi præcepit Moses, servus meus*. (h. e. ut observes omnia, quæ mandato meo tibi omnibusque observanda præscripsit servus meus Moses in libro isto legis) *ne recedas ab illo* (sc. libro legis). Ad hanc rem de qua agitur adcommodata forsan est illa oratio Plautina, Trinum. Act. III. sc. III. v. 16. p. 790.

Nunc si operiri vis ADVENTUM Charmidis,

QUOD perlongum est, huic ducendi interea abscefferit.

Hic certe verba; quod perlongum est, non referri possunt ad præcedens: adventum, sed nomen subintellectum: propositum. Et Terent. Eunuch. Act. II. sc. III. v. 10.

Ut illum Di Deaque SENIUM perdant, QUI me hodie REMORATUS est.

Ubi supplendum, senex. Id. Andr. Act. III. sc. V. v. 1.

Ubi illic SCELUS est, QUI me perdidit?

Hoc est, ubinam est servus, ipsum scelus, qui me perdidit. Vel hæc ita possunt conciliari; quasi Deus Mosen proponat Josuæ, ex quo sibi exemplum quod ex usu sit caperet, jam antea monito, ut staret decretis & lege a Mose præscripta. Posses itaque verba ultima: לא תסור ממנו ita interpretari: ne deficias a Mose domino & magistro tuo, sed bonis ejusdem, justisque vestigiis insistas. Hæc quoque ex Kimchio (a) adfert Seb. Schmidius (b); *ne recedas ab ea* (scribit) *versus dextram vel sinistram; ut prudenter agas in omnibus, in quibus ambulabis.* Hebr. ממנו ab eo sc. Mose

(a) Iste in comment. suo ad h. l. annotat: שב אל משה ופירושו: מדרכו הטובה או פירושו ממנו מספר התורה ואף על פי שלא זכר הספר הנה זכר התורה ובמסרה סבירין ממנו: Hanc Kimchii observationem R. S. b. Melech prope ad verbum exprimit. (b) in annotationibus ad h. l.

Mose, vel libro legis, juxta D. K. & alios h. l. Alii dicunt esse Masc. pro femint-
no, vid. Piscator h. l. Esto potius constructio ad sensum nominis synonymici, lex enim
& liber legis h. l. idem sunt. LXX Interpretes hic non verbum de verbo,
sed sensum tantum expresse-
rent, verba ebræa כל התורה penitus omit-
tentes, & ממנו in plurali transferentes, h. m. ἰσχυε ἐν καὶ ἀνδρίζε φυ-
λάσσεσθαι &c. καὶ ἐκ ἐκκλινεῖς ἀπ' αὐτῶν. i. e. fortis esto, & virum age observa
& fac, quemadmodum præcepit tibi Moses servus meus; ut non recedas ab illis. (sc.
præceptis a Mosè datis). Vel si nihil supplere malles, pronomen ממנו
ad כל referas quod est nomen substantivum (a), complexum &c. de-
notans (b); tali ratione latina explicatio ad verbum de Ebræo expressa,
hanc habebit sententiam: ut facias secundum complexum legis, quem
præcepit Moses servus meus, ne recedas ab illo, (sc. complexu.) Sic
omnia ardua explanata sunt.

C. 2, v. 17.

Verbum השבעתנו HISCHBATANU, jurare fecisti nos, est se-
cunda persona Masc. generis, cum tamen subiectum, quod respicit, si-
ne ulla controversia sit RAHAB meretrix, quæ duos exploratores sacra-
mento obstrinxerat, ut sese cum omnibus suis in vita conservarent. ה
enim secundæ personæ singularis in Masculino (c) (τ) abjicit, in feminino
autem scheva convertit in (·). Quapropter, quoniam illud est, di-
cendum erat: השבעתנו hischbatinu, ut Jer. 15, 10. ילדתני pe-
peristi me, Cant. 4, 9. 1. Sam. 19, 17. aut השבעתנו hischbatenu, ad
formam הורדתנו Horadtenu, Jos. 2, 18. descendere fecisti nos: quod
tamen & ipsum dicitur pro הורדתנו horadtinu, juxta R. S. ben Melech
(d). Sed & hic animum non despondemus. Erunt quidem nonnulli,
qui, difficultatem istam more Alexandrino, qui cum jugum vehiculi
Gordiani, compluribus nodis implicatum, solvere non posset, nihil
dicebat, interest, quomodo solvantur, gladioque omnia rumpebat lora,
enodare cupientes; mutatis punctis legent: vel השבעתנו hischbati-
nu,

A 2

- (a) Conf. Interpr. Vener. D. Danzii §. 91. (b) conf. Noldii Concord.
part. Edit. noviss. voce כל. (c) juxta §. Inst. D. Danz. 39. IV. 2.
obf. 2. (d) in Michlal Jophi ad h. l. fol. 50. col. 3. הצרי תחת
החירק כי הצרי והחירק קרובים והער פועל יפעיל ויפעיל:
i. e. in voce horadtenu vocalis (·), est loco (·) hæ enim sunt
cognatæ, testantibus formis verborum diversis: poel, poil,
Japhel & Japhil.

nu, vel השבעתנו hischbatenu, pro השבעתנו hischbatanu; quod mihi tamen religioni habeo. Neque summa ad hoc suscipiendum nos cogit necessitas; nam & alio modo forma orationis, quæ agrammaticorum regula abesse videtur, conciliari potest, ut elegantissima fiat verborum structura, si cum R. Esaia statuamus (a), vocalem (ט) in hac voce alternare pro (נ) ut sit השבעתנו HISCHBATANU, pro השבעתנו HISCHBATENU. Si enim in Hithpaël dicere poteris Jes. I. 3. התבונן HITHPONAN, pro התבונן HITHPONEN, quid impediet, quo minus & hic dicas HISCHBATANU pro HISCHBATENU? Hanc ego cum teneam sententiam, nolo tamen, ut omnium mentes & sententiæ cum mea voluntate & suffragio consentiant, sed ipse meliora edoctus libenti animo de proposito & suscepto consilio desistam. In eadem quoque sententia verbum istud ponit R. S. BEN MELECH (b) in Michlal Jophi. B. etiam S. SCHMIDIUS (c) hanc verborum observans structuram, scribit: in verbis autem duo grammaticalia annotant interpretes, unum quod השבעתנו jurare fecisti nos habeat suffixum נו præcedente (ט), cum deberet Zere præcedere, sicut in הורדתנו mox adparet. Mafius putat, id factum esse propter accentum, quod forte verum est: sicut in pausa ex Zere nonnunquam fit pathah. Aut verbum masculinum est, de masculina femina usurpatum. Ex istis propositis in postremam inclinamus sententiam, quæ gravior est & digna, cui omnes assentiantur. Eodem modo 2. Sam. 14, 10. de femina Tekoenfi masculinum adhibetur: והבאתו אליך המדבר אלך והבאתו i. e. dixit rex: loquentem contra te [in F.] adducas (Verb. Mas.) ad me &c. Summus quidem grammaticæ Ebraicæ doctor R. D. Kimchi (d), masculinum usurpari putat, quia ad famulum quendam regium forte fortuna in conspectu adstantem, respectus haberetur, cui rex hoc injunxisset munus, ut rationem haberet feminae Tekoenfis, & impe-

(a) in comment. ad h. l. p. 1. Edit. ven. D. Abicht. (b) fol. 50. col. 3. הקמץ שתחת התיו מקום חירק כי חירק היה משפטו על המנהג: ויש אומרים כי מפני ההפסק נשתנית התנועה: (c) in annotat. ad h. l. (d) in comm. ad h. l. f. 345. col. 1. Edit. Buxtorf. המדבר אליך מבני המשפחה תביא אותו אלי ואני אצוה לו ולא יוסיף עוד לגעת בך ואמר והבאתו והיה לו לומר מדרך הדקדוק והבאתיו בחירק התיו כי לנקבה הוא מדבר אבל אמר והבאתו כנגד אחד מנערי העומדים שם כי האשה לא היתה יכולה להביאו אם לא עם אחד מנערי המלך:

impetum ac conatus eorum retardaret, qui ei vim & injuriam inferre conarentur, adduceretque, ut debita pœna afficerentur. Magis tamen mihi placet, ut masculinum ad mulierem referatur: primum enim in conspectu regis prudentissime se gesserat, quod cum observasset rex, forsitan de industria ita eam allocutus est, probe perspicuens animum illius promptum & alacrem. Plura exempla collegit ven. D. DANZIUS, quæ istis lucem affundere (e) poterunt; multa quoque simul ex profanis adduxit scriptoribus, quibus hæc illustrantur. His additamenti loco addas illud Belonis apud Curtium (a), quando Philotam ducem Alexandri M. probri & ignominia causa feminam appellat; ne femina illa, inquit: murmurantium inter se silentio verius, quam sono excitaretur. De Xerxe ita judicat Justinus (b): interea rex velut spectator pugnae, cum parte navium in littore remanet. Artemisia autem regina Halicarnassi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat; quippe ut in viro muliebrem timorem, ita in muliere virilem audaciam cerneret. In honorem jam olim reginae Anglicanae Elisabethæ sequens carmen fuit compositum:

Rex fuit Elisabeth, sed nunc regina Jacobus,

Error naturæ sic in utroque fuit.

Sic quoque Plautus casina Act. III. sc. v. de muliere loquitur:

S. T. Sed etiamne habet nunc Casina

Gladium? PA. habet sed duos, St. quid, duos? PA. altero te occisurum ait,

Altero villicum hodie.

Scio quidem A. Gellium (c) ita occisurum conciliare, ut dicat, non pro participio positum esse, sed pro verbo indefinito, quod Græci appellant ἀπορεμφοροι: neque numeris neque generibus præservit istud, ut ipse putat, sed liberum undique & impromiscuum est. Quid autem impediet, quo minus dicas, esse masculinum pro occisuram positum, eam quidem ob causam, quia mulier virilem præ se ferebat audaciam.

C. 4, 3.

וצו אותם לאמר שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי
: הכהנים הכין שתיים עשרה אבנים והעברתם אותם i. e. præcipite
illis dicendo: tollite vobis inde e medio Jordanis, ubi steterunt pedes sa-

A 3

cerdo-

(e) §. Int. V. II. (a) libr. V. XI. 2. (b) Libr. 2. c. 12. 22. sqq. (c) Noët, Attic, libr. 1, c. 7. p. 30. sqq.

cerdotum firmi (d), duodecim lapides, & transferte illos. &c. Suffixa in hoc vers. masculina אֲנִיִּים occurrentia sine omni dubio vocem אֲנִיִּים, respiciunt, & optime quidem in numero inter se congruunt & conveniunt, sed non in genere; si quidem plerosque audire velimus philologos, statuentes: vocem אֲנִיִּים tantum genere feminino adhibitam occurrere. In quorum numero etiam ducimus R. S. ben Melech (e). Huic quoque אֲנִיִּים certe femininum subjungitur v. 5. h. cap. אֲנִיִּים אֲחֵרִים, c. 24, 27. &c. Sed non erit ut fidem adhibeamus hisce criticis, e quorum duro iudicio & culpandi studio tanquam e scrupulosis cotibus læpe vix enavigare potest oratio. Huic sententiæ multa quoque convenientia egregie disputat HERM. WITSIUS (a), non decet enim vero (inquit): non decet hominem Christianum in exigendo sanctorum vatum sermone, ad omnes grammaticorum vel Dialecticorum regulas nimis esse scrupulosum, constat orationi sacræ suæ sapientia, & vel invitis istis magistellis constabit æternum, quamvis jejuna Scholarum præcepta velut infra sublimitatem suam posita secure despiciat. Sapientia ista in abdito est, quam, nisi fodiendo & scrutando, non assequaris, ubi autem assecutus fueris, simul intelliges, non potuisse eam rem convenientioribus exponi verbis. Quis sanus reprehendit Maronem scribentem?

*Cum canibus timidi venient ad pocula damæ,
Aut oculis capti fodere cubilia talpæ.*

CHARISIUS quidem, quod ab eruditissimo G. J. VOSSIO (b) animadvertum & notatum est, hæc in Barbarismis genere commissis numerat, a nemine tamen, quantum mihi constat, adprobatus. Sed potius hujus artis Studiosi Virgilium defendunt, ostendentes, verborum constructionem magno artificio fabricatam esse. Ita enim SERVIUS ad l. c. non dubitat, quin timidæ fuerit dicturus, nisi refugisset ὁμοιοτέλευτον. Idem judicandum, ut putat VOSSIUS (c), de illo postremo; nam & hic si captæ dixisset, fuisset ὁμοιοτέλευτον, cujusmodi lenocinia imminuunt heroici carminis majestatem. Aliter de istis, atque supra memorati existimant,

(d) conf. Int. D. Danz. §. 88. III. (e) in Michlal Jophi, ad Jer. 2, 27. fol. 109. col. 4. lin. 42. seqq. ילדנו בא חירק במקום פתח בעין הפעל והקמץ שתחת התיו במקום חירק כי חירק היה משפטו על המנהג כי אכן תכונתו בלשון נקבה והיה ראוי ילדתנו: (a) in orat. de felici an infelici reipubl. litter. statu, Misc. Sacr. adj. p. 947. (b) in Aristarcho, de Analog. libr. 1. p. m. 462. (c) l. c.

istimant, sentit QUINTILIANUS (d). Fiunt ergo, scribit: & circa genus figuræ in nominibus, nam & oculis capti talpæ, & timidi damæ dicuntur a Virgilio; sed subest ratio, quia sexus uterque altero significatur. Cum itaque viri peritissimi omne fere studium suum in doctrina & sapientia ac stilo auctoris profani explicando collocaverint; quanto magis id fieri debet in libro, ab auctore sacrosancto de rebus divinis & optimis scripto. Dicamus ergo, אֶבֶן, quod ipse sanctissimus scriptor indicat atque innuit, in utroque genere reperiri; nam Ebræis, ut monet R. D. Kimchi (e), in multis vocabulis res est usitata, ut vocem unam nunc cum masculino nunc cum feminino conjungant. Huc pertinent voces: גֶּן hortus, Gen. 2, 15. (f) חֶרֶת (g) 1. Reg. 19, 4. 5. גֶּפֶן Ezech. 17, v. 7. & 9. (h). שֶׁמֶשׁ Jer. 15, 9. (i). שֶׁבֶת Jer. 17, 24. (k). אֵשׁ Jer. 20, 9. &c. In quorum exemplorum numero etiam nostrum אֶבֶן referamus, sequentibus edocti locis. In utroque genere uno eodemque versu occurrit Gen. 28, 22. : וְאֶבֶן הַזֹּאת וְגַם יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים Deut. 25, 13. 15. Neh. 3, 34. Jer. 21, 27. Jos. 4, 8. Habac. 2, 17. Evolvantur libri interpretum Judæorum, R. D. KIMCHII, R. ABEN ESRÆ, R. S. b. MELECH, & aliorum. Hæc compositio & verborum quasi structura, ut nomen in duobus generibus usitatum, nunc cum Masculino nunc cum Feminino conjungatur, multum habet suavitatis, & ita non soli Ebræi, sed etiam Latini usitate loquuntur. (a) Testis est OVIDIUS, qui libr. IV. Faistorum ita scribit:

*Est specus exosi structura pumicis asper,
Non homini facilis non adeunda feræ.*

Possumus nunc illa quæ R. S. BEN MELECH objecit, diluere, & aliorum quoque similes sententias frangere. Accedit, quod אֶבֶן lapis nullum agnoscat sexum, perinde itaque erit, five cum Masc. five cum Fem. connectatur; omnia enim nomina (b) quæ rem viventem non notant,

- (d) Inst. orator. libr. IX. c. 3. p. m. 493. (e) in libro radicum rad שֶׁבֶת. (f) conf. Kimchi ad h. l. & R. S. ben Melech. in Michl Jophi fol. 2. col. 1. (g) Idem l. c. f. 78. col. 2. [h] Idem l. c. fol. 115. col. 1. [i] Idem l. c. fol. 116. col. 1. [k] Id. l. c. fol. col. 3. [a] conf. Voss. Arist. de analog. libr. IV. p. m. 323. [b] ut vult Raschi in comment. ad Gen. 32, 8. f. 122. col. 1. Edit Jablonskii in pentateucho glossato. Conf. etiam V. E. Losser in libr. de causis L. H. p. 415.

tant, utrumque genus recipiunt. Quod & veritatis divinæ hostis Bened. de SPINOZA confirmat (c) omnia nomina, inquit: præter ea, quæ manifeste ad mares aut feminas pertinent, communis sunt generis.

C. II, II.

לא נותר כל נשמה וגו' i. e. non RELICTUS est ulla (d) ANIMA. Si verbum de verbo velis exprimere, ut latine, ita etiam ebraice verbis istis pluribus consequens verbum superiori non accommodatur; vox enim נשמה sine controversia genus femininum, quod ne quidem querendum est, cum pateat ex 1. Reg. 17, 17. ער אשר לא נותרה בו נשמה, sed verbum נותר virile habet. Sed sanctissimus auctor prudenter elegantissimeque hic Masculino loco Feminini utitur; nam prudentia verborumque subtilitas ac elegantia, a Quintiliano jam inculcata, in eo cernitur, quia sensus vocis נשמה rationem habens, cui totius hominis notio subjecta est, masculinum usurpavit. Sic quoque vocabulum נפש Gen. 46, 27. cum Masc. connectitur, quod alias in Feminino adhibitum deprehendimus; & h. l. per Synechdochen notat omnes homines Ægyptum ingredientiæ. Quod jam suo tempore observavit R. S. b Melech (e): quando autem iste Judæorum Doctor rationem hujus compositionis hanc reddit, Masculinum adhiberi, quia corpus intelligeretur, fallitur; non enim tantum corpus, quod & item pars tantum est essentialis hominis, sed totus homo innuitur. Eodem modo Plalm. 3, 3. רבים אומרים לנפש אין ישועתה לו וגו' i. e. multi dicunt de anima mea, quod nulla prorsus ei sit salus: quorum verborum rationem planissime explicavit JOH. DRUSIUS (a), in verbis, scribit: Davidis quæ habentur l. c. dicunt animæ meæ non est ei salus: pronomen ei quod Masculinum est, quo referendum? an ad sensum? nam animæ meæ vox in lingua Ebræa etiam masculine usurpatur ut Jesh. 32, 6. Porro ad sensum refertur apud Interpretes Lev. 23. si sacerdos possederit animam emptam pecunia, hæc edet de panibus ejus. Quod observatum B. Augustino Locut. libr. 3. his verbis: non dixit, hæc edet, cum animam dixerit, quæ generis est Feminini, sed potius ad illud respexit, quod per animam significare voluit, i. e. hominem. In eandem sententiam tendunt verba B. S. SCHMIDII [b], anima, inquit, ut notum est, Ebræis

[c] in grammatica sua. p. 24. [d] §. 92. Interpr. D. Danzii p. 97. Compendii. [e] in Michlal Jophi ad Genes. l. c. fol. 14. col. 4. lin. 1. seqq. [a] Quæst. Ebraic. libr. 2. Q. 52. [b] in Comment. ad Judic. V. 21.

Ebræis ipse totus homo est, vel de ea prædicatur, quod ipsius hominis est: unde illi in h. l. *calcatio quæ pedum est, attribuitur. Ita nobis videtur & cum rei veritate convenit.* Et hoc non solum in Ebræo, ut putat Schmidius, sed etiam in græco & latino sermone (c) satis tritum ac celebratum est. Ita Polybius lib. 16. inquit: ἀπληγῆς ἐστὶ ψυχῆς, deploratæ est animæ, h. e. hominis deplorati. Et HORATIUS lib. 1. Sat. V.

Namque

Plotius & Varius Sinuessæ, Virgiliusque,
Occurrunt, animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis sit devinctior alter.

Et PERSIUS satir. v.

O curvæ in terras animæ & cælestium inanes! De omnibus istis nobis quoque assentitur cel. CASPAR BARTHIUS (d), qui ita mentem suam explicat: anima valet hominem his versibus (Statii prim. Thebaid.)

-- animasque astirpe recentes

Abripere altricum gremiis, morsuque cruento
Devesci.

Estque Ebræa phrasi dictum, cuius mille exempla in sacris scripturis. Ita Valerius Flaccus:

Hæcine nos animæ faciles rate nubila contra
Mittimur.

hoc est viles atque nullius pretii homines. In N. quoque T. ψυχὴ sæpe pro toto homine sumitur, v. g. Act. XI. 41. & v. 42. c. 3, 24. c. 7, 14. c. 27, 37. Rom. 11. 9. (a) Tandem non erit inconcinna & incompta oratio, si, verbum נִשְׁמַח in masculino efferri dicas, quia ad כָּל, quod apud Ebræos sæpe (b) vim nominis Masculini tenet, respiceretur; tunc argumentum & sententia verborum hæc est: non relictus est complexus animæ: vel: nulla prorsus (c) anima est reliqua.

CAP. X. 12.

וַיִּרְאוּ הַשָּׁמַשׁ וַיָּרָח עִמָּו יָקָם גִּי אֹיְבָיו הֲלֹא הִיא כְּתוּבָה
:עַל סֵפֶר הַיְשָׁר׃ i. e. stetit autem sol, & luna constitit, usque dum gens inimicos suos ulta erat: nonne illa scripta est in libro recti? Non dubito fore multos, qui imparem & inconvenientem composituram orationis partium in his
B verbis

(c) conf. Vossius Inst. orat. lib. 1v. p. m. 156. sqq. (d) in Adversar. lib. 2. c. 18. p. 87. sqq. Edit. Francof. in fol. (a) conf. Joh. Vorstii philol. sacr. part. 1. p. 117. sqq. (b) §. 91. Int. D. Danz. (c) §. Interpr. D. Danz. 26. & §. 92.

verbis haberi judicent, cum nullum hic feminini generis vocabulum invenient, ad quod pronomen היא & verbum כתובה commode referri possit. Sed ita judicantibus sic occurrit R. SAL. BEN MELECH (d): *in hoc S. Scriptura loco, genera masculinum cum feminino non conjunguntur, nam vox אמירה sermo deest, h. f. nonne iste sermo scriptus est &c? Ipse orationis contextus te, hanc vocem ab orationis serie abesse, docebit.* Sed nec omnia hujus sententiæ capita satis sunt exposita & explicata, supplet enim ille verbum non satis aptum ad Ebræorum consuetudinem. Bonus s. scripturæ interpres nihil temere addit, nec adfert de suo, nihilque detrahit; unde itaque R. S. b. Melech, his observatis, vocem אמירה velit extorquere? vix invenio. Diceres autem, auctorem ad illam linguæ Ebrææ consuetudinem respexisse, quæ vox ad sensum explendum deficiens, sæpe (e) implicite & abscondite in sua conjugata &c. latet, & simul ad verba v. 12. או ירבר יהושע i. e. tunc locutus est Josua, oculos suos adjecisse. Hoc si tibi subsidium compares, non tamen vocabulum אמירה, sed רבר erit supplendum, quod verbum: ירבר v. 12. patentius in se continet: sed רבר, ob genus diversum in hanc verborum conjunctionem minus apte quadrare videtur. Sed hanc normam, hanc regulam, hanc præscriptionem rectius sequemur, si ex verbo, in hoc ipso versu occurrente, יקם, vocem נקמה ultio adhibeamus; & tali ratione apta est verborum compositio, omniaque inter se sunt convenientia, h. f. stetit autem sol, lunaque constitit, usque dum ulta erat gens inimicos suos; nonne illa (ultio, נקמה) litteris est consignata in libro recti. Hoc quoque, nisi me animus fallit, demonstravit, & ad hoc digitum, ut dici solet, intendit R. ISAAC ABARBANEL (a). Iste enim, adducto prius loco ex Deut. 32, 26. sqq. de libro

(d) in Michl. Jophif. 51. col. 3. הלא היא כתובה אין בכתוב זכר לנקמה אבל בא בחסרון אמירה ורצה לומר אמירה זו הלא היא כתובה ומענינו תבין חסרונו: (e) conf Interpr. D. Danzii §. 172. Compend. fed §. 223. Edit. 2d. plenior. (a) in comment. ad h. l. fol. 23. col. 2. l. 1. sqq. ואמרו הלא היא כתובה על ספר: הישר כתב רשי זל שספר הישר הוא ספר בראשית ושנרמו באמרו ביוסף והנה השמש והירח ואחר עשר כוכבים משתחווים לו שכוון ליהושע שהיה משבש יוסף שהשתחוו לו השמש והירח כשהעמידם ברקיע ואחשוב אני שיחזור לנקמה שזכר ישראל בעצמו יקם מאויביו ואמר שאתה נקמה היתה נעשית על ידם ובכוח אותו הנס השמימי הנה משה

bro recti intelligendo, paulo post ita pergit: profecto sine omni dubio Moses dominus noster hoc loco divino afflatu prænuñciavit hanc ultionem, de qua & hic loquitur Josua verbis: nonne illa scripta est in libro recti. Hæc omnino a LXX. Int. omissa sunt, quænam autem hujus rei causa sit, reperire nequeo. Vel femininum hic pro neutro Latinorum ponitur, atque ita, verbis ad consuetudinem Latinorum aptis, ex Ebræo in Latinum possumus convertere: *nonne illud scriptum est in libro recti*; ut totidem fere verbis interpretatus est JUNIUS (b); & in eadem sententia femininum adhibetur Levit. 16, 3. Psalm. V. 10. & sæpe alibi. Operæ quoque pretium fuisset cognoscere, & paucis, quid tam Judæi, quam Christiani per librum recti intelligant, exponere; nisi cl. D. Abicht nobis otium concessisset, qui totam de isto Dissertationem conscripsit.

CAP. XI. 16.

ויקח יהושע את כל הארץ הזאת-- ואת הר ישראל ושפלתה
:וגו: i. e. cepit autem Josua omnem terram istam & montem Israelis, ejus planiciem.
Necessarium erat verba postrema commemorare, quia auctores Keri;
quod veriti sunt, ne quis vocem שפלתה, quæ ad masculinum הר ישראל
pertinet, suffixo feminino תה efferat, huic suffixum Masculinum (ו) sub-
jungi debere monent, h. m. שפלתו; quo in genere cum הר concordet.
Sed nullius litteræ facienda mutatio est, & ה in כתיב expressum servari
oportet; neque eo secius legi potest שפלתה SCHEPHELATO, ut
Gen. 9, 21. אהלה OHOLO tentorium ejus. Qua in causa omnes fere
Judæorum doctores sentiunt unum atque idem; ex majore parte tan-
tum nomino ABEN ESRAM (a), & R. S. BEN MELECH (b). Hæc
quoque lectio & ipsa LXX. Int. placuit, verba nostra ita ex Ebræo con-
vertentibus: καὶ ἔλαβεν Ἰησοῦς πᾶσαν τὴν γῆν τὴν ὄρεινὴν καὶ τὸ ὄρος Ἰσραὴλ

B 2

רבינו בספר התורה שהוא ספר הישר יעד עליה כי ראוי
אותה בנבואתו וזכותו אם כן סייע לזה הנס כמו שזכרתי
ויהיה זה בפרשת וזאת הברכה באמרו אין כאל וגו דברים
:וגו: (b) in Version. biblior. ad h. l. (a) in comment.
ad gen. l. c. fol. 33. col. 1. lin. 2. Edit. Jabl. in pentat. glossar. והנה
אהלה מקום וזו וכן את קול העם ברעה כי פרעה אהרן:
conf etiam Gen. 12, 8. c. 13, 3. c. 35, 21. Jud. 4, 11. (b) in Michl.
Jophi ad Josuam l. c. fol. 51. col. 4. post med. ונכתב
בהא במקום וזו כתיב אהלה:

καὶ τὰ ταπεινὰ τὰ πρὸς τὸ ὄριον : & auctori Versionis Chaldaicæ legenti : שְׁפִלְתוֹהָ. Potest tamen, הָ etiam servato, vocabulo שְׁפִלְתוֹהָ (ר) femini-
nini generis index subscribi; ita ut vocem אֶרֶץ, quæ præcedit, respi-
ciat, hoc sensu : occupavit autem Josua omnem terram istam ac montem Israel, et
jusque (terræ) planiciem.

CAP. XVII. 4.

ותקרבנו לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע בן נון ולפני
הנשיאים לאמר יהוה צוה את משה לתת לנו נחלה בתוך
אחינו ויתן להם : i. e. Accesserunt autem ad Eleasarem sacerdotem, ad Josuam
filium Nunis & ad principes dicendo : Jehova præcepit Mosi, ut det nobis possessionem
in medio fratrum nostrorum : dedit itaque להם ILLIS &c. Auctor libri fan-
ctissimus hic de Filiabus Zelophchath verba facit, quarum v. 3. H. C.
fit mentio; cum itaque de istis videamus esse sermonem, non pure & ad
earum sexum apte loqui putabitur, quia suffixo Masc. להם utitur :
atque ita verba verbis quasi paria non respondere videbuntur. In istis
autem omnibus apta erit convenientia partium, & verborum composi-
tionis, si dicamus, הם in utroque genere occurrere; vel saltem vete-
res etiam genere feminino ita dixisse: ut pronomen 3^{tiæ} sing. הוּא
sæpissime adhibitum invenitur de feminin. v. g. Gen. 14, 7. &c. Hic
quidem auctores Keri legunt הֵיאָה; quæ tamen animadversio, si hanc
sententiam, הוּא utrumque sexum habere, amplectamur, facile re-
pudiabitur. Hoc quoque V. C. HEUMANNUS (c) confirmat; existimo,
inquit: נַעַר olim fuisse generis communis & æque puerum ac puellam significasse,
deinceps vero usurpari cepisse נַעֲרָה pro puella, ut נַעַר solum puerum denotaret : sic
מִרְיָם generis fuit communis, usurpatur enim de femina Gen. 23, 3, 15. Pari modo
& הוּא olim utrumque sexum significabat. Deinde pronomen 2^{dæ} personæ
f. אַתָּה aliquoties etiam de Masc. adhibetur; ut Deut. V. 24. Num. 11,
15. Ezech. 28, 14. Unde argumentando ostendere possumus, & hoc
olim in utroque genere fuisse usitatum; quod expresse dicunt, auctor
Masoræ (a), & R. S. ben MELECH (b) ad Ezech. cit. loc. Hæc cum ita sint,
hæfi-

(c) in Parergis criticis contra Clerici artem critic. p. m. 145. conf. etiam
Vener. avunc. D. Danzii litterator Ebraeus p. 320. (a) fol. 614.
Edit. Buxtorf. in Bibl. אתָּה וְאַתָּה כְּכֹדֶה אֶת עֲשֵׂה
אתָּה ג' לזכר וְכִימָה וְאִם כְּכֹדֶה אֶת עֲשֵׂה
: conf. Num. 11, 15.
Deut. 5, 27. Ezech. 28, 14. (b) In Michlal Jophi fol. 135. Col.
3. l. 2. sqq. אתָּה לזכר וְהוֹסִיפוּ תָא בְּרֹב לזכר

hæsitantibus quidem verbis dicere audeo nil impedire, quo minus statuas, suffixum utrumque genus habere, ut vidimus de את & הוא; istud enim ab omnibus pro masc. habitum, multum ac sæpe de sexu fequiori adhibetur, v.g. Num. 27, 7. Exod. 2, 17. 1. Chron. 23, 22. Exod. 1, 21. 1. Sam. 9, 20. Jud. 21, 12. & v. 22. 2. Sam. 20, 3. quemadmodum הן F. etiam de sexu fortiori usurpatur: ut 2. Sam. 4, 6. והנה באו ער i. e. & illæ (sc. filii Rimmon v. 5.) *mediam Domum intrarunt*. Ad quæ verba R. S. b. MELECH (c) hæc scribit: *occurrit pronomem הן F. de maribus usurpatum*. LXX. quidem Int. hunc nobis eximere scrupulum, & nodum difficilem expedire conantur, dum pro הנר HENNA illæ, הנר HINNE ecce legi volunt: ipsa illorum verba hanc habent sententiam: אנחנו נכנסנו אל ביתו &c. Sed sic nodum solvere nimis violentum est, & ne quidem hæc animadversio cadit & apte quadrat ad alia similia exempla. Targum F. הנר interpretatur in Masc. h. m. והנר i. e. illi venerunt ad medium domus; quo ipso supra jam proposita sententia ex parte confirmatur & corroboratur. In eadem sententia הן F. Ruth. 1, 13. reperitur: הן תשכרנה ער i. e. an propter הן ILLAS (sc. filios v. 12. memoratos) expectaretis, usque dum adolescant? Ad quæ verba LXX. Int. explicatio neutiquam congruit; nam & hic sententia R. S. b. MELECH, הן, dicentis: sæpe de maribus adhiberi, valebit. Hoc quoque loco LXX. Int. הן in Masc. efferunt: μὴ ἀνδράσιν προσδεσθῆναι ἕως ἃ ἀνδρωθῶσι, Conf. KIMCHIUS in Michlol. ad Voc. הן fol. 68. His, & quæ sunt hujus generis aliis, confirmati, dicamus suffixa הם & הם esse generis communis; sæpius quidem masculini, raro tamen etiam feminini generis; vel olim saltem hoc valore fuisse adhibita, הן autem & הן plerumque fem. interdum & Masc. generis. Sic quoque veteres latini in quibusdam pronominibus verborum structuram apud nos non amplius usitatam faciebant; quo pertinet illud Terent. Andr. Act. 3. sc. 5.

Ubi ille scelus est, qui me perdidit.

Nolo tamen hoc vocare in dubium, quod hæc constructio sensum non verba respiciat, scelus enim hic usurpatur pro scelesto, vel scelerato.

Alia

ובמכלל הכלל אתה לזכר ולנקבה את ובא כן בשלשון
: והנר בא בגון לזכרים (c) l. c. fol. 67. col. 4. lin. 30.
מקומות לזכר וזה אחר מהם

Alia exempla majori jure hic sibi locum vindicantia LINACER (a) recenset. v. g. Ter. Eunuch. de ancillis loquens:

Continuo hæc adornant ut lavet.

Idem in Phorm.

Hæc illæ erant itiones.

Idem in Heaut.

Vel virtus tua me vel vicinitas, quod ego in propinqua parte amicitie puto.

i. e. quam &c. Idem in Eunuch.

Ego quoque una pereo, quod mihi carius est.

i. e. qui mihi carior sum, ut inquit DONATUS. Et Virgilius de capris:

Hæc quoque non cura nobis levior tuenda.

vid. LINACER (b). Pronomen HÆC olim in muliebri genere usitatum fuisse & tritum, docuit etiam G. J. VOSSIUS (c). Ita quoque Plautus Mostel. Act. I. sc. 3.

Periere HÆC oppido ades.

Hic conferendi sunt auctores a Vossio citati. Deinde etiam pronomen Quis olim tam in virili, quam feminino genere usurpabatur, ut Plaut. Aul. Act. 2. sc. 1. v. 16.

Ubi ea est? QUIS ea?

Idem cistell. Act. 2. sc. 3. v. 66. Id. Milit. glorios. Act. IV. sc. 1. v. 22.

Hercle pulchram prædicas, sed QUIS ea est?

Conf. Vossium l. c. (d). Sic etiam QUISQUE apud veteres pro quaque adhibebatur. v. g. Plaut. Pænul. Prolog. v. 107.

Omnes meretrices ubi QUISQUE habitant invenit.

Hoc si ad pronomina Ebræa applicares, opiniones nostras, quas conjectando rem vetustate obrutam interposuimus, certiores & confirmatiores efficiet. Aut potius noster, alique loci similes ex ea Ebrææ linguæ consuetudine explicandi sunt, qua, si adjectiva (participia & pronomina) cum substantivis suis in genere discrepent (e), non tam ad formam substantivi, quam ejus significationem respiciunt, & sæpe ad aliud tacite alludunt, laudis ac contumeliæ notam constituendo. Quibus observatis dicendum: suffixum Masculin. hic de filiabus adhiberi ob animum illarum virilem; non enim dubitabant ad Eleasarem Josuam & omnes

(a) de emendata structura latini sermon. libr. VI. (b) l. c. (c) In Aristarch. de analog. Libr. IV. p. m. 196. (d) l. c. p. m. 207. (e) conf. D. D. Danzii Interpr. §. V. II.

omnes principes accedere, illudque, a Jehova Num. 27, 7. promissum
forti postulare animo. Ita e contrario, ex mente quorundam Judæo-
rum, fem. אֵלֶּיךָ de Mose Num. XI. 15. usurpatur, quia ipsius animus
ob summas molestias, angores & sollicitudines, ex Israelitarum vitam
pessimam agentium pravitate conceptas, valde erat labefactatus, imo
ad muliebrem, ut R. SALOM. JARCHI voluit (a), mollitiem redactus.
Aut Masc. in nostro loco & Num. 27, 7. de filiabus Zelophchat adhiberi
dicas, quia loco filiorum erant. Mos erat olim Judæorum populo, ut
filii patribus tantum in hereditate succederent; Deus enim Mosi præce-
perat, ut terram tribubus, maribus nimirum distribueret, non autem
feminis, ut Don ISAAC ABARBANEL (b) explicat. Non tamen fe-
minæ ab hereditate excludebantur penitus, nam Num. I. c. v. 8. dicitur:
quando Israelita moritur, neque relinquit filium, hereditas ejus cedat filie: rarum
tamen erat, nec mihi constat, an præter filias Zelophchat, aliud in me-
dium proferri possit exemplum, de muliebri sexu in hereditatem veni-
ente. Vel, si conjecturæ locum velimus relinquere, dicamus, suffixum
לָהֶם non solas בָּנוֹת filias, sed בְּעָלִים maritos respicere, quibus, ut
conjectimus, uxores filiarum Zelophchat persuaferant, ut ipsi ipsarum nomine
peterent a principibus: quia autem forsitan mariti convenientius esse se-
cum reputabant, si uxores propriis verbis rem istam a Mose & principi-
bus impetrarent, oratorum quidem munia in se non susceperunt; ne
autem cæpta uxorum improbare viderentur, fieri potuit, ut uxores
principes convenientes comitarentur. Ita quoque Achsa Calebi filia Jud.
1, 14. maritum suum excitasse legitur, ut a patre Calebo agrum peteret.
conf. de istis verbis Kimchium (c) ita scribentem: *illa incitavit maritum,*
quo peteret, sed noluit, hoc itaque cum animadvertisset, descendit ex asino. Vel
etiam cum R. Salomone (a) diceret, ס hic cum י permutari, ut in vo-
cibus הַיָּמִין pro הַיָּמִין Dan. 12, 13. אֲחֵרִים pro אֲחֵרִים Job. 31, 10.
בְּחַיִּים pro בְּחַיִּים Job. 24, 22. מַלְכִּים pro מַלְכִּים Proverb. 31, 3.
עֲשִׂיתִן pro עֲשִׂיתִן Ruth. 1, 8. עֲשִׂיתִן pro עֲשִׂיתִן Num. 3, 49.
C pro

(a) in comment. ad h. l. fol. 46 col. 2. תֵּשֶׁב כְּחֹר שֶׁל מֹשֶׁה כְּנֻקָּבָה כְּשֶׁהָרָאָהּ
הָקָבָה הַפְּרֻעָנָה שֶׁהָיָה עֵתִיד לְהָבִיא עֲלֵיהֶם עַל זֶמְרָתָא
לִפְנֵי אֱלֹהִים. (b) in comment ad Num. 27, 7.
fol. 251. col. 4. lin. 8. sqq. conf. etiam Spanhemii historiam Jobi,
p. m. 364. sqq. (c) in comment. ad Josuæ cap. XV. (a) in כְּנִין
שְׁלֵמָה fol. 5. col. 1. lin. 3. sqq.

pro עשיתם Ezech. 33, 26. &c. Non alienum quoque hoc loco videtur, reliqua exempla in quibus vel Masc. de F. aut femin. de M. adhibitum adparet paululum illustrare. Primum itaque prodeant illa quæ genus Masc. exhibent, & ita sub nullam regulam cadere videntur. Sic

1. Sam. xxv. 27.

ועתה הברכני ה' אשר הביא שפחתך לארני וגו' i. e. *en beneficentiam istam, quam adduxit (הביא in Masc.) ancilla tua domino meo.* Hic Masc. הביא de matrona nobilissima Abigail, uxore Nabalis, usurpatur. Hanc difficultatem victuri, dicamus Spiritum S. ad actiones viriles mulieris respectum habens, Scriptoribus sacris hanc mentem dedidisse, & in hæc verba impulsisse; nam ut in marito muliebris, sic in uxore virilis animus atque prudentia adparebat. Vel verbum הכיני non Abigail, sed pueros, quorum v. 19. fit mentio, respicit; ibi enim variis cibariis asinos onerasse, & duobus pueris, ut illos ante se agerent, præcepisse legitur. Tali modo elegantissime fluunt verba convertenda: *en munus istud, quod quilibet puerorum ancilla tue, domino meo adduxit.* Ita sermo cum re ipsa necessario cohæret, qui repugnaret, si verbum הכיני pertineret ad solam matronam Abigail; nam præter discrepantiam generis, durum esset: *en munus, quod adduxit ancilla tua domino meo: fuisset enim dicendum לארני domino suo.* Quam explicationem vehementer quoque adprobat R. S. b. Melech (b). Vox autem ברכני hic munus, beneficium, seu donum notat, ut Jos. 15, 19. Gen. 33, 2. Jud. 1, 15. 2. Reg. 5, 15. 1. Sam. 25, 27. c. 30, 26. (c). Deinde

Ruth. i. v. 8.

ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכנה שבנה אשה לבית אמה: i. e. dixit Noomi duabus nuribus suis: abite revertimini quælibet ad domum matris suæ: faciet Jehova vobiscum misericordiam, ut fecistis cum mortuis meis,

(b) in Michlal Jophi ad h. l. fol. 65, col. 4. in med. אשר הביא שפחתך בא בלשון זכר לנקבה ולג' שיהיה לשון זה נופל על זה אלא יש בו דבר נסתר נופל וסמך הכתוב על המבין בהיות הדבר החיובי מובן ממנו ופירוש אשר הביא לשון הביא נופל על אחד מהנערים המביאים המנחה ואמר שפחתך בלי זכר הנער לפי שהוא עיקר ההבאה כאלו אמר: נער שפחתך: (c) conf. B. Hænerus in Diff. de Benedict. Sacerdot. §. 2,

meis, & mecum. Hic de nuribus duabus usurpatur M. עשיתם & suffixum M. עמכם. Quem locum aliosque similes ita interpretatur AUG. PFEIFFERUS (a): nomen masculinum cum verbo vel pronomine feminino, & contra construitur, vel ob tacitam allusionem, vel laudis vituperiique causa. Exempla prioris Thren. 2, 20. mulieres comedunt fructum ipsorum, h. e. sibi cum patribus communem. Posterioris Ruth. 1, 8. faciat dominus עמכם vobiscum (feminis vere masculinis), sicut עשיתם fecistis cum mortuis. Ez. 33, 26. עשיתן fecistis (effeminati viri) abominationem. Vel h. l. M. עשיתם & עמכם non solum ad duas mulieres, sed & ad vocem præcedentem בירר referas, quæ & familiam notat, ut Jos. 2, 12. 15. 18. 25. 1. Sam. 31, 6. 2. Sam. 7, 11. 1. Chron. X, 6. & c. nominisque collectivi juxta Buxtorfium induit naturam. Tali modo ita in linguam latinam converteres: dixit autem Noomi duabus nuribus suis: abite, revertimini quælibet ad familiam matris sue, (vocem אמר sine dubio, non autem אב hic ideo adhibet, quia Moabitas intelligit, quibus mulier nomen dederat, juxta Gen. 19, 37.) faciat Jehova misericordiam vobiscum (i. e. vobiscum nuribus meis, & tota familia vestra) uti fecistis (vos totaque vestra familia, collocando filiis meis tam pias & fideles in matrimonium mulieres) cum mortuis & mecum. l. c. v. 9. pergit: יתן יהוה לכם רתן in M. eodem manente subjecto; quæ verba hunc habere possunt sensum: dabit Jehova vobis (nuribus meis, totique vestræ familiæ sc. gratiam.) Et v. 11. האנשים במעי והיו לכם לאנשים i. e. numquid adhuc sint filii in visceribus meis, qui sint vobis (i. e. pro familia vestra) mariti? Vel hoc modo: numquid mihi sint filii in visceribus meis? & sint vobis (o filii!) si ad virilem ætatem pervenissetis (illæ nurus meæ uxores). Sic esset conversio ad filios quasi jam præsentem.

Exod. 2, 17.

Masculinum quoque de filiabus Jethronis, gregem patris pascentibus usurpatur; verba ita se habent: ויבאו הרעים ויגרשום i. e. venientes autem pastores propulerunt EOS (sc. filias Jethronis) ad verbum. Hanc verborum structuræ diversitatem observantes Judæi, suffixum M. דם adhibitum esse, ne, si suffixum F. דן usurpasset, illud cum ך. paragogico in personis verborum per (י) & (י) crescentibus adjiciendo, confunderetur, statuunt. Quæ est sententia Aben Efræ (b),

C 2

&

(a) in thesauro Hermeneut. Canon. LXXVII. conf. etiam Nic. Arnoldi lux in tenebris &c. p. 236. (b) in comment. ad Exod. 1, c.

& R. S. b. Melech (c), verba prioris in Michl. Jophi ad h. l. repetentis. Auctorem tamen S. ad sensum respicere; filiabus illis, gregem patris pascendo, id quod viris conveniebat plerumque & frequentius, munia virorum obeuntibus, dicere poterimus. conf. similes fere verborum structuras 1. Chron. 23, 22. 1. Sam. 9, 20. Joh. quoque CLERICUS (a) de tali constructione ita judicat: *forte נשים mulieres genere, ut terminatione est hic Masc. fortasse, ut quod hæc sribenti in mentem incidit dicam, hinc factum est, ut tam frequenter cum nominibus mulierum sint conjuncta pronomina & verba masculina, cujus rei exemplum habuimus antea, c. 2, 61.* Sed & hæc non valet sententia, vix enim in simili exemplo בנור tam genere quam terminatione feminino, & illuc respici probares. Porro

1. Chron. 3, 8.

: פילגש כלב מעכה ילד שבר וגו' i. e. Concubina Calebi Maacha peperit (in M.) Schebber. Quæ verba ita exponit Cl. BUXTORF (b): *reddendum per ellipsin ילד genuit ex ea.* Nam verbum significat & gignere & parere, & cum hic Masc. sit, ad virum Caleb referendum est. Hactenus BUXTORFIUS. Hoc modo verba nostra ita essent concipienda: פילגש כלב מעכה ילד ממנה שבר וגו' haeratione (collatis int. D. DANZII §. 176. §. 154. §. 19. 11. & §. 39. 1.) convertenda: *Calebus ex concubina sua Maacha Schebberum genuit.* Non quidem negandum, verbum ילד, quando maribus convenit, usitatius in Hiphil הוליד adhiberi, interim tamen etiam de viris in Kal. in sensu gignendi occurrit, ut recte etiam monuit KIMCHI, grammaticorum peritissimus (c).

Hof. xiv. 1.

והריותו יבקעו i. e. & gravidae eorum diffidentur (in M.) Ad quæ verba BUXTORFIUS (d) annotat: *verbum masculinum est, quasi in animo habuerit dicere, gravidas eorum יבקע הצר diffindet hostis, aut יבקעו diffident sc,*

(c) in Michl. Jophi ad h. l. ויגרשום כא במם לנקבות וכתב ר"ב בשם רבי משה הכהן כי בא כן שלא להתערב עם הנון הנוסף והנה מצאנו אשר קונתו הרגן: conf. fol. 16. col. 4. circa finem. (a) in comment. philol. ad libr. histor. ad Esdr. X. v. 44. p. 664. (b) in Thesaur. Grammat. p. m. 440. (c) in libr. rad. sub rad. ילד verbis: וילד בנים ובנות הבנין הוליד על הזכרים והקל על הנקבה ברוב ופעמים על הזכר כמו וכוש ילד וארפכשד ילד ארם שלה: (d) l. c. p. m. 444.

sc. hostes. Sed hæc nimis coacta sunt; potius cum D. D. DANZIO in notis ad h. l. MST. vertenda: & *imprægnate* (cujuslibet istorum, jx §. int. 50. 111. 1. ut supra c. 8, 14. Deut. 11, 10. Jos. 2, 4. 2. Reg. 3, 3. Jes. 5, 23. Malach. 2, 2. Ps. 35, 8. Ecclef. 10, 15.) *diffidentur*; (haud secus ac si militum instar strenue resistendo adversarium ad hoc incitassent, nam Masc. hic de Fem. adhibetur; aut repetere ex præcedentibus עלילי infantes prægnantium:) *infantes prægnantium cujusque diffidentur*. Deinde

Cantic. 2, 7.

Verbum de בנות f. filiabus Jerusalem in Masc. effertur, quas & eodem versu per pronomen M. מן תכנס compellat, sensus nimirum ratione. Non enim istæ solum, sed omnes nationes & populi monentur, ne amorem sponsi Christi erga sponsam ecclesiam sc. turbent, inquit BUXTORFIUS (a). Vel בנות hic non proprie filias, sed cœtus significare, asserendo dubium solvere poterimus; vocem enim בת varios obtinere significatus docet KIMCHI (b) verbis; *metaphorice cœtus vocatur בת filia, ut in illis: filia populi mei, filia Zionitarum Jes. 47, 1. filia Babyloniorum, Ez. ecb. 27, 6. filia Assyriorum, i. e. cœtus Assyriorum &c.* Ita quoque explicatur בת Dan. XI. 6. *filia regis austri, l. c. v. 17. & filiam mulierum dabit ipsi ad corrumpendam eam, per ערה cœtum.* R. Abraham autem filius Esræ hanc vocem secundum sensum litteralem explicat, de regina Sabe intelligendam. Ita quoque pupilla vocatur בת filia, Tbr. 2, 8. *pupilla oculi tui; nigredo enim est instar filie in oculo; & quavis ad r. בבת retulerim, hoc tamen rectius existimo.* Translate etiam sagitta vocatur בת Job. 41, 20. *in fugam conjiciet illum filius arcus (i. e. sagitta), Thren. 3, 14. filii pharetræ suæ.* Ita Jes. 21, 10. *tritura mea & fili areæ meæ! palea atque frumentum vocatur hic filius areæ, quia tritatur ac ventilatur in areâ.* Etiam ramus vocatur בן filius, Ps. 18, 18. *ad filium (i. e. propaginem) quam fortificaras tibi; Gen. 49, 22. filius (i. e. ramus) secundus Joseph; hic בן adhibetur in feminino, בת quoque & בר apud Talmudist. permutantur invicem, vid. Bechoroth. C. 9. f. 57. Quin immo, observante B. HAENERO (c), LXX. Int. femin. בת tribus locis, Gen. 36, 2. 14. 18. expresse runt, ut masc. & vicissim masc. בן filius bis converterunt ἱερογὰτος filia, ut Gen. 46, 7. Ezech. 16, 28. Unde patet evidentissime, quod ad sensum in hac voce interdum respiciatur.*

Tandem

C 3

2. Reg.

(a) l. c. p. 441. (b) in libr. radic. ad radic. בנה. (c) in Dissertat. sua de קול בת f. filia vocis, cap. I. §. 31.

2. Reg. 9, 33.

In verbis: וַיֹּאמֶר שִׁמְשֹׁן, suffixum Masc. de femina Ifabele usurpatur: quod maforethæ advertentes, שִׁמְשֹׁן legendum monuerunt. Sed non erit ut huic locum relinquamus observationi, sed potius litteram scriptam retineamus: *deturbate illum* (Ifabelem); nam masculinum, quia ita se gesserat Ifabel, quasi regem, non autem reginam ageret, adhibetur, auctoremque sacrum vel ipsa forma istud indicare voluisse res ipsa loquitur. Conf. etiam Michlal Jophiad h. l. (a)

Deinde & hæc illustranda sunt, in quibus אֵת F. & הֵן F. de viris adhibentur; ut אֵת F. de summo ente.

Num. 11, 15.

Et de Mose Dei amantissimo.

Deut. 5, 24.

ABEN ESRÆ de his verborum structuris sententiam non erit ut iterum repetamus, sed RASCHII (b) verbis illustrabimus ita ad verba: tu autem loquere ad nos, scribentis: *omne robur meum extirpatis, sum sicut mulier, discrucior propter vos, & remissas manus meas fecistis: vidi enim vobis non incesse timorem accedendi ad Deum, magna ductis veneratione, vosque minime præclarum existimare, vel ex ore Dei omnipotentis, vel ex meo haurire doctrinam.* Deinde ad Num. l. c. (c) pergit: *debilitata erat vis Moysi ad instar mulieris, cum ipsi Deus poenam & ultionem mox adventuram indicasset; quam ob causam ita eum alloquebatur: si ita est interfice me.*

Ita quoque pronomem הֵן F. sæpe de fortiori sexu adhibetur, ut jam monuit R. DAVID KIMCHI in Michlal (d). v. g.

Ruth.

- (a) fol. 82. col. 1. lin. 10. sqq. שִׁמְשֹׁן הַפִּילֹוֹן מִן הַחֲלוֹן לְאַרְץ וְכָתוּב בּוֹ שֶׁהוּא כְּנִי לְזִכָּר וְהָקִרִי בְּקֶמֶץ הָהָא לְנִקְבָּהּ וְהוּא בּוֹסְפָרָהּ וְהַכְּתוּב יֵשׁ בּוֹ דֶּרֶשׁ לְנִבּוֹת שְׁעוֹתָהּ לְשִׁמְשֹׁן אוֹתוֹ וְלִסְקָלוֹ כֵּן צִוָּה הוֹיָה לְשִׁמְשֹׁן כִּי דִין סְקִילָה הִיָּה לָהּ כִּי מֵתָה בְּנִפְלָה וּרְמִסוֹרָה: (b) in comment. ad Deut. l. c. f. 178. Col. 1. Edit. Jablonsk. (c) fol. 46. col. 2. Edit. Jablonsk. Aben Esræ autem verba in comment. ad loc. Num. cit. fol. 47. Col. 1. & fol. 48. Col. 1. hæc sunt: אֵת לְשׁוֹן זָכָר וְנִקְבָּהּ כְּמוֹ לָךְ: (d) fol. 68.

Ruth. I. v. 13.

וְגו' הִלָּחַן תִּשְׁכַּרְנָהּ וְגו' i. e. *an propter illas* (sc. filios) *expectaretis*? A-
BEN ESRÆ ad h. l. animadversio; *esse loco* *haud magni mihi vi-*
detur pretii; הֵן enim non præcedens vocabulum בָּנִים respicit, sed pro
neutro latinorum ponitur (e); *uthæc sit sententia: an propter hæc, vel:*
an propter illas conditiones (v. præced. commemoratas &c.) *expectaretis*? Hinc
quoque recte interpretatus est JUNIUS (f); *an propter hæc expectaretis*?
Tandem

Ezech. xxxiii. v. 26.

F. עֲמַרְתָּם adhibetur, quum paulo ante præcesserit M. עֲמַרְתָּם,
eodem tamen (ut videtur) manente subjecto. Ad quem locum ita scri-
bit BUXTORFIUS: *hic verbum F. de viris usurpatum, indicat effeminatum*
iporum animum, quod singuli uxorem populi polluerint, ut statim illic sequitur. Aut
hoc membro alloquitur הנשים feminas terræ Israelis, & sic genus convenit. Quarum
ultima explicatio priori mihi videtur aptior. Eodem quoque modo
interpretatus est dudum R. S. b. MELECH in Michlal Jophi ad h. l. (a).

Josuæ c. 19, 1.

וְיָדֵי גִבּוֹל נַחֲלָתָם si ad ductum verborum barbare in linguam lati-
nam convertere velis, sequentem habebis versionem: *factus est possessio.*
Vox enim נַחֲלָה absque dubio est fem. cum וְיָדֵי genus virile habeat.
Ne autem animum despondeas, notum enim, quod, quando verbum
cum nomine in genere & numero discrepat, tunc ad sensum attendatur
aut ad aliquod nomen, ejusdem cum verbo generis ac numeri commo-
de subintelligendum (b). Nullum autem aptius supplendum, quam
גִבּוֹל terminus, poteris invenire; quo facto bene inter se conveniunt
verbum nomenque in genere & numero, explicatione hoc modo insti-
tuta: *fuit autem terminus possessionis eorum.* Nec ulli id videatur incongruum,
ipsa scriptura s. adprobante v. 10 ubi expresse ponitur: וְיָדֵי גִבּוֹל
נַחֲלָתָם עַד שָׂרִיחַ *fuit autem terminus possessionis illorum usque ad Scharith* Quod-
que iste conciliandi modus in S. S. obtineat, ex aliis porro exemplis po-
terit

(e) conf. §. 2. Int. D. Danzii. (f) in Version. Biblior. ad h. l. (a)
fol. 137. col. 1. lin. 12. sqq. עֲשִׂיתָן תּוֹעֲבָה מִצֵּאֵנוּ הַמֶּלֶךְ
הַזֶּה מִדֶּם הַזֶּה וּבְפִירוֹשׁ אִם אָמַר עֲשִׂיתָן כִּנְגֹד
הַנֶּקֶבֹּת (b) conf. §. 83. IV. Int. D. Danzii.

terit probari; sic Joel 1, 13. & 9. fem. connectitur cum verb. Masc. הכרת
 ונסך i. e. excisus est (ad V.) oblatio & libamen, ubi necessario erit
 supplendum קרבן. Id quod placet R. S. b. MELECH in Michl. Jophi
 ad h. l. conf. etiam BUXTORF. (a) & exempla alia ab eo adducta, v. g.
 1. Reg. 22, 26. Ies. 41, 24. &c. In quibus omnibus nil nisi ellipsis la-
 tet. Sic quoque penes Latinos ob differentiam generis, nonnunquam
 nomen commodum ex contextu suppleri debet. v. g. Terent. Eunuch.
 prolog. v. 31.

--- eas se non negat

Personas transtulisse in Eunuchum suam.

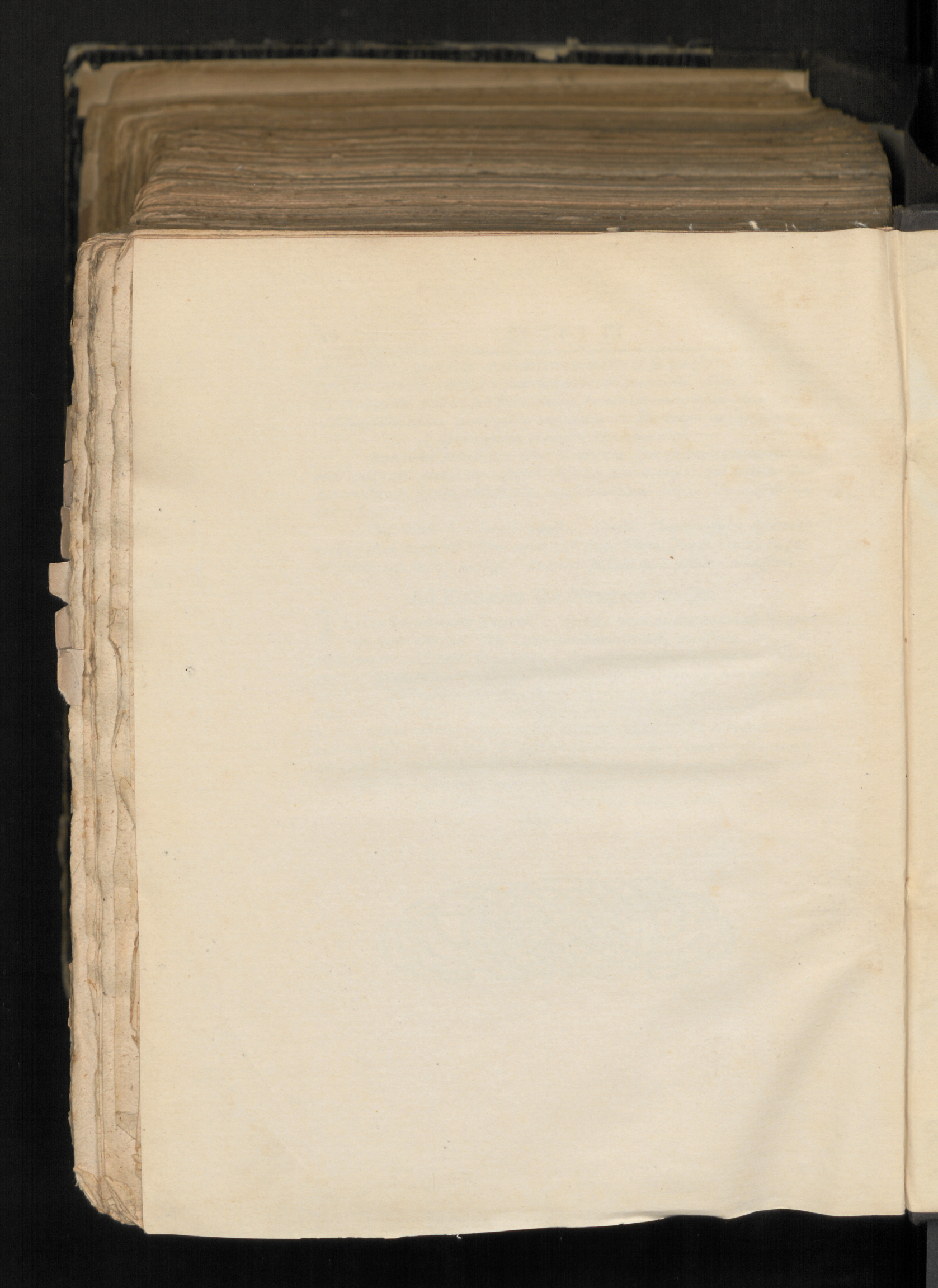
Ubi certe fabula seu comœdia erit supplenda. Et apud Virgil.
 fulfurea Narçalbus aqua. Quo de scribit SANCTIUS (b) subaudi amnis. Nar
 enim neutrum est, quia indeclinabile. Pergit l. c. Sic cum dicimus: Albula magnus,
 formosus Turia ripis, altus Sequana: deest amnis. Et ita quoque Rom. XI. 4.
 οἱ τινες & καὶ ἐκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ, ubi supplendum εἶκον.

Mente Dei celebros tandem quoque nomen, & opto:

VIVat GEORGIIVs Magnæ Britanniæ rex aVgVstVs,
 brVnsVigæ DVX. & eLeCtor bonVs.

(a) Thesaur. grammat. p. m. 334. (b) in Minerv. Libr. IV. de El-
 lipsi, p. m. 283. sq.

terit probari; sic Joel 1, 13. & 9. fem. connectitur cum verb. Masc. הכרת
 מנחה i. e. excisus est (ad V.) oblatio & libamen, ubi necessario erit
 supplendum קרבן. Id quod placet R. S. b MELECH in Michl. Jophi
 h. l. conf. etiam BUXTORF. (a) & exempla alia ab eo adducta, v. g.
 Reg. 22, 26 Jel. 41, 24, &c. In quibus omnibus nil nisi ellipsis la-
 tina. Sic quoque penes Latinos ob differentiam generis, nonnunquam
 commodum ex contextu suppleri debet. v. g. Terent. Eunuch.
 31.

--- eas se non negat

Personas transfuisse in Eunuchum suum.

certe fabula seu comœdia erit supplenda. Et apud Virgil.
 aqua. Quo de scribit SANCTIUS (b) subaudi annis, Nar
 indeclinabile. Pergit l. c. Sic cum dicimus: Albula magnus,
 tus Sequana; deest annis. Et ita quoque Rom. XI. 4.
 τῇ βασιλ, ubi supplendum εἰκον.

Me tandem quoque nomen, & opto:

VIVat GEgnæ brittanniæ rex aVgVstVs,
 BRVX & eLeCtor bonVs.

(a) Thesaur. gra
 lipsi, p.m. 28

(b) in Minerv. Libr. IV. de El-

